

Kanonia

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Stare Miasto

Atrybuty: Nazwy pochodzące od wyrazów pospolitych

Rok utworzenia nazwy: 1702

Opis

Od XV w. mieszkali tu kanonicy w domach zwanych kanonie.

Ciekawostki

W wieku XIV tworzyła jedną ulicę z Jezuicką, zwaną ul. Św. Jana. Jest to trójkątny plac, na którym mieścił się cmentarz farny, a od XV w, wokół placu stały domy dla 13 kanoników, którzy przenieśli się tu po przeniesieniu w 1406 kapituły z Czerska do Warszawy. Janusz I zwolnił Kanonie od opłat. W XVII w. umieszczano na kanoniach herby szlacheckie, bo ci starali się o miejsca w kapitule. Już w XVIII w. mieszkali tu głównie komornicy i krawcy, a pod koniec wieku mieszkało tu już ok. 160 osób! Cmentarz staje się za mały i zaczyna brakować miejsca, w 1780 skasowano go na rzecz cmentarza powązkowskiego. Zabudowę, zniszczoną w 1944, odbudowano w 1958-60.

Stan obecny:

Nr 6: kustodia z ok. 1550 mieściła bibliotekę kapitulną i karcer dla łamiących prawo kościelne. W XVIII w. była kostnicą dla topielców wyłowionych z Wisły, mieściły się tu także biblioteka i biura i karcer dla przestępców, a od 1784 mieszkaniem morganatycznej żony Stanisława Augusta Poniatowskiego, Elżbiety Grabowskiej. Po pożarze w 1800 kupił kustodię Stanisław Staszic dla Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1808 mieszkał tu już Jan Albertrandi, pierwszy prezes TPN. Później rząd odkupił kamienicę na mieszkania dla służby zamkowej, a w końcu kamienica służyła jako czynszówka. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1945-52 wg proj. Tadeusza Zagrodzkiego.

Nr 8: kanonia, którą utworzono z połączenia dwóch kamienic. Spalona w 1607 i odbudowana. W XVIII w. mieszkał tu poeta Jan Paweł Woronicz, a w 1800 wykupił ją Stanisław Staszic dla TPN, przebudowując ją w duchu klasycyzmu w 1814 i 1823. Na początku XX wieku mieszkali tu Wiktor

Gomulicki i Artur Oppman, a także od 1930 jej właścicielem był Arnold Szyfman (reżyser i dyrektor teatralny). Mieszkał tu wówczas Stanisław Patek, u którego zatrzymał się Piłsudski 07.05.1926, w czasie przygotowań do przewrotu majowego. Po II wojnie zachowała się fasada, nie odbudowano zaś poddasza i przypominającego gotycki zamek skrzydła od strony Wisły (odbudowa trwała w latach 1958-61 wg proj. Haliny Trojanowskiej). Zamieszkała tu wówczas Jadwiga Chojnacka-Dębicka z d. Linde (1905-1992) - aktorka i reżyser przez wiele lat związana z warszawskim Teatrem Klasycznym, pamiętna z ról teatralnych (Dulska w "Moralności pani Dulskiej") i filmowych ("Skarb").

Nr 10: kanonia z XVI w. Mieszkał tu biskup Jan Albertrandi. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61 wg proj. Jana Grudzińskiego i Jerzego Pawłowskiego.

Nr 12: kanonia z XVI w. Mieszkał tu arcybiskup warszawski Jan Paweł Woronicz. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61 wg proj. Jerzego Pawłowskiego. Zamieszkał w niej profesor Juliusz Goryński (1911-1986) - architekt, urbanista, po II wojnie światowej wicewojewoda warszawski później zaś prezes i naczelny dyrektor Zakładu osiedli Robotniczych, autor wielu publikacji książkowych, m.in. "Standardy budowlane - budownictwo mieszkaniowe", "Rysunek budowlany" czy "Mieszkanie wczoraj, dziś i jutro".

Nr 14: kanonia. Powstała w XVI w., przebudowana w 1653 dla spowiednika królowej Ludwiki Marii księdza Franciszka Fleury. Na pocz. XX w. dobudowano dwa piętra. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61 wg proj. Jerzego Pawłowskiego.

Nr 16: kanonia z XVII w. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61 wg proj. Jerzego Pawłowskiego.

Nr 18: kanonia z XVII w, najwyższy budynek w mieście. Zbudowany jest na planie litery V, rozszerzając się ku Wiśle. Od XIV w. była tu furta kanoników. W XVII w. mury baszty zaanektowano do budowy sąsiedniej kamienicy, furta dziś wykorzystywana jest jako sień. W 1919 miano kamienicę rozebrać, ale ją odremontowano. Pod tylną częścią kamienicy znajdują się piwnice XVIII w. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61 wg proj. Jerzego Pawłowskiego i Haliny Trojanowskiej.

Nr 20: kuria Żelazowskiego z ok. 1607. Na ścianie umieszczona jest tablica fundacyjna z 1611, informująca, że właścicielem kamienicy był kanonik Jan Żelazowski. Na tablicy widniał również herb Wieniawa, usunięty poniekąd przez władze PRL. Napis na niej brzmi: Dom ten podczas owego groźnego dla miasta i królestwa pożaru w roku 1607 spalony, Jan Żelassowsky, scholastyk łucki, warszawski i pułtuski kanonik, w pierwszym roku po otrzymaniu godności kanonika odbudował, Roku pańskiego 1611. Jako jedyna zachowała oryginalną fasadę i wyposażenie po 1944. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61.

Nr 22: kanonia z ok. 1607. W kamienicy mieści się Izba Pamięci Pułkownika Kuklińskiego (ps. Jack Strong), który wykradł z Moskwy dla Amerykanów tajne plany agresji ZSRR na Europę, zapobiegając wybuchowi III wojny światowej. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61.

Nr 24: kanonia Chociszewskiego z ok. 1608. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1958-61.

Nr 26: kanonia Samborskiego z 1521. Po zniszczeniach wojennych odbudowana w 1959-61.

Nr 28: kanonia Bonieckiego z 1541. Została wzniesiona dla kanonika Stanisława Bonieckiego. W latach 1915-30 kamienica należała do Józefa Piusa Dziekońskiego. Tablica erekcyjna z XVI w. to rekonstrukcja, głosi ona: Miej troskę o dobre imię; Eklezjasta XLI; Stanisław Boniecki kanoniki oficjał warszawski [tę kamienicę] wybudował. Godłem jest jednorożec. W wrześniu 1944 była to ostatnia barykada Batalionu Bończa, walczącego o tą część Starego Miasta. Ostał się fragment

gotyckiej wnęki okiennej z barwnie glazurowanymi cegłami. Po zniszczeniach wojennych odbudowana po 1949 wg proj. S. Żaryna i A. Jawornickiego..

Figura Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej: Jest to jedyna pozostałość po cmentarzu, pochodzi z 1771, z grobu szlachcica herbu Korwin.

Dzwon. Odlany w 1646 w pracowni Daniela Tyma, ufundowany przez podskarbiego koronnego Jana Daniłowicza. Przeznaczony był dla kościoła jezuitów w Jarosławiu, ale w czasie I wojny światowej znaleziono go na Podolu, w składnicy złomu. Podobno wywieźli go Rosjanie do jakiejś cerkwi. Dzwon wykupiło Muzeum Narodowe i umieściło go na dziedzińcu muzeum. Od 1972 stoi na Kanoni. Na dzwonie umieszczono gmerk, a nad nim biegnie napis Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas; w Warszawie Roku Pańskiego 1646. Poniżej Chwalcie go na cymbałach dźwięcznych, wszelki duch niech chwali Pana.

Data nadania nazwy: ok. 1702 roku
